דברי אמת — בא

ויהי חושך כו' וימש חושך מהו לשון וימש כי להפרושים הידועים אינו מדוקדק וגם ולכל בני ישראל הי' אור ודאי לכל כי הי מנייהו מפקת. אך הנה פרשנו הפסוק וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לבו הוא ועבדיו משמע ע"י זה והוא תמוה. אך הנה פרשני על ושמתי פדות בין עמי ובין עמך כו' הלא כתיב קודם זה שלא תהי' כן בבני ישראל מהו לשון כפול ולשון פדות. אך הנה כתיב נתתי כפרך מצרים כו' ואתן אדם תחתיך כאן לשון עבר נתתי ואח"כ לשון עתיד ואתן. אך הנה אותו נס שכבר נפתח המקור והשפעה עליו פעם אחד נקל לעוררו בכל עת ע"כ מתורץ קושית אבן עזרא על נס יוכבד בת ק"ל שנה היתה. כי כבר נפתח נס זה ע"י שרה אמנו והיה נקל אח"כ [לבוא עוד] וזה נתתי כבר כפרך מצרים כו' וגם עתה מסתמא אתן אדום תחתיך כו' כי הנה במצרים היו פושעי ישראל שהיו מסכימים עם מצרים בסתר ובגלוי ובאמת המכות לא הזיקו לשום בר ישראל. כי גם במצרים היו מסתמא איזו טובים כמו הירא את דבר ה' והיה המצרים הטובים פדיון לישראל הרעים כי אעפ"כ הם טובים לה' מגוים טובים כי אע"פ שחטא ישראל הוא ויש לו אלקותו ית' עליו באיזה דברים משא"כ גוי אין אלקים כל מזימותיו. כ"א הירא את דבר ה' במכות שלא יענש כי ראה בפועל [אז] הניס כו' ולולא כן היה נענש. והנה הקב"ה לא רצה לברא את העולם בפ' כי הוא ר"ת פדות ופדיון כי צריך לישראל עכ"פ פדיון גוי והש"י רצה לברוא את העולם בב' ר"ת ברכה: וזה ושמתי פדות עי"ד זה תראה הפרש בין עמי ובין עמך מי העיקר ומי כפרו. וזה כתיב במכה אחרת וכוונתו ית' על כל המכות כן ופרעה במכה שניה מזה שכח מזה וזה וישלח והנה לא מת ממקנה ישראל עד א' והוא ידע שיש בין ישראל רשעים שהיו מחזיקים עמו ע"כ ויכבד לבו כו'. וזה פרשנו שלח אותות ומופתים בתוככי מצרים פי' גם בתוככי היו מצרים שהיו אנשים שהסכימו עמו ויהיו רשעים כמותם עי"ד זה בפרעה ובכל עבדיו גם באותן שהיו טובים מעט. וזה ויהי חושך על ארץ מצרים פי' שתהיה גם על אותם גוים שאינם כ"כ רעים עיד"ז וימש חושך מפושעי ישראל [לשון הסרה כמו לא משו מקרב המחנה]. וכן הי' ויהי חושך בכל ארץ מצרים כו' ולכל בני ישראל היה אור:

במדרש ויאמר ה' אל משה כו' בארץ מצרים אמר ר' חנינא במצרים לא נאמר אלא בארץ מצרים כמו שנאמר בחוץ תעמוד ואף משה עשה כן כצאתי את העיר. דהנה כתיב וימלוך הדר ושם עירו פעו ושם אשתו כו' בת מטרד בת מי זהב י"ל שם עירו מיותר היה לכתוב כנ"ל מבצרה וכן כאן מפעו וכן שם אשתו [ג"כ מיותר] וכן בת מטרד בת מי זהב כאלו היתה בת שני בני אדם. והנה כתיב הדר הוא לכל חסידיו דהתשובה נקרא הדר לשון הדרי בי (ופשוט מהדר את האדם מתקן הצלם אלקים) וידוע מהתשובה בא אדם להכנעה וזה צריך לתשובה. ובזה הוא מושל ביצרו הוא מלכות של התשובה (ע"י זה יכול לפעול נסים ונפלאות כי [ה'] את דכא ושפל רוח) והנה כתיב הדר היא

לכל חסידיו כי יש תשובה מאהבה ויש מיראה וחסידיו משיגים התשובה עליונה הנקרא הוא. והוא מאהבה הקודם לעולם הוא נסתר לשון הוא וזה הדר הוא לכל חסידיו וע"כ הדר הוא מ"ה החד"ש שמעתי מהר' הקדוש מפינסק שהי' רב בזעלחוב ע"י מ"ה הוא ענוה יש התחדשות וזה מ"ה החד"ש ומ"ה בא מהתשובה כנ"ל. וזה וימלוך הדר ושם עירו. פי' השם המעורר זה הוא פעו לשון צעקה לה ית' כי גדולה צעקה. ושם אשתו המקבל מבעל תשובה מהיטבאל ע"י ע"ה ייטב אל להמקבל מבע"ת בת מטרד יכול להמשיך מהחכמה הרחוקה מכל כמו שאמר שהמע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני וזה בת מטרד הוא חכמה שמטרד את האדם הרוצה להשיב חכמה עליונה בת מי זהב תקבל מבינה שיש בה חסדים טובים ודינין ממותקים המרומז במי זהב. וזה החודש הזה הוא התשובה והתחדשות הזה שהי' במצרים שהיה בהכנעה כנ"ל בפר' שמות על ויקם מלך חדש יעו"ש לכם ראש חדשים ע"כ גם הדיבור היה בארץ מצרים לשון הכנעה וכן נמי משה הגם שמצינו כשהיה צריך היה מדבר הוא ית' עמו גם בפלטין של פרעה הוא התנהג בהכנעה ואמר כצאתי את העיר שאינו כדאי להיות פעול שם במקום טמא לדבר עמו ית':

ושמרתם את הדבר היה כו' מתחיל לשון רבים ומסיים לשון יחיד דהנה איתא בהושע כיון שידע שחטא בקש רחמים על עצמו והשיב לו יתב' לבקש רחמים כו' לא זז מברכן עד שהחזירם בתשובה. וצריך להבין האיך עי"ד מה שברכן החזירם בתשובה. אך הנה ידוע היצה"ר נקרא צפוני ששורשו מצפון אשר תפתח כו' והנה שורש צפון הוא עושר כי מצפון זהב יאתה כדאיתא ושם שורש התשובה שג"כ גורם עושר וכמו שפרשנו על לית עתיר מחזירא פי' החוזר בתשובה תמיד שבא משורש זה עושר והנה במה שברכן המתיק שורש היצה"ר ונפל הרע וחזרו בתשובה והנה קודם התשובה יש כירוד אהבות רבות זה אוהב ממון וזה כבוד וכיוצא בזה משא"כ אחר התשובה הכל א' וזה ושמרתם את הדבר הוא הדין לשון קשה הזה להיות זיין ה' עוה"ז שנברא בה' ע"י [זה] יהי' הכל א' וזה לחק לך כו' חק הוא רחניות וגשמיות פרנסה כמו שאמרו רז"ל חק לשנא דמזוני הוא: